

Список использованной литературы:

1. Соколова Л. Б. Становление культуры педагогической деятельности учителя / Л. Б. Соколова. – Оренбург : Изд-во ОГПУ, 2003.
2. Сухомлинский В. А. Рождение гражданина / В. А. Сухомлинский. – М. : Молодая гвардия, 1971.
3. Сухомлинский В. А. Сто советов учителю / В. А. Сухомлинский // Избр. произведения : в 5 т. – К., 1979. – Т. 2.
4. Сухомлинский В. А. Мудрая власть коллектива (методика воспитательной работы) / В. А. Сухомлинский // Избр. пед. соч. : в 3 т. – М. : Педагогика, 1981. – Т. 3.
5. Сухомлинский В. А. Наша „скрипка” / В. А. Сухомлинский // Рад. освіта. – 1966. – 21 мая.
6. Сухомлинский В. А. Павлышская средняя школа: обобщение опыта учебно-воспитательной работы в сельской средней школе / В. А. Сухомлинский. – М. : Просвещение, 1979.

Анотація

Н.М.Науменко

Культура педагогічної діяльності учителя початкових класів у контексті ідей

В.О.Сухомлинського

У статті на основі аналізу спадщини В.О.Сухомлинського виявлені особливості культури педагогічної діяльності вчителя початкових класів. Розглянуто основні вимоги, пропоновані до педагога початкової школи, проаналізовані пріоритетні напрямки його діяльності в контексті стандартів нового покоління.

Ключові слова: культура педагогічної діяльності вчителя, освітній стандарт нового покоління.

Summary

N.M.Naumenko

Culture of Pedagogical Activity of a Primary School Teacher in the Context of

V.O.Sukhomlyns'kyi's Ideas

In article on the basis of the analysis of a heritage of V.O.Sukhomlyns'kyi features of culture of pedagogical activity of the teacher of initial classes are revealed. The basic requirements to the teacher of elementary school are considered, priority directions of its activity in a context of standards of new generation are analysed.

Keywords: culture of pedagogical activity of the teacher, the educational standard of new generation.

Дата надходження статті:

„17” серпня 2011 р.

УДК 371(09)

О.В.НЕВМЕРЖИЦЬКА,

кандидат педагогічних наук, доцент
(м.Дрогобич)

Формування цінностей особистості у натуралізмі

У статті висвітлено погляди на виховання і освіту у працях педагогів-натуралістів. Проаналізовано методичні та організаційні аспекти формування цінностей особистості у натуралістичній концепції освіти. Охарактеризовано роль педагогів у процесі аксіологічного становлення особистості.

Ключові слова: цінності, натуралізм, формування цінностей, релятивізм.

Постановка проблеми в загальному вигляді... Суть і зміст виховання підростаючої особистості становлять цінності, а відтак виховання є не що інше, як введення дитини у їх світ. Це непростий і тривалий процес, який бере початок з моменту народження людини та триває протягом її життя. Проте, безумовно, найбільш інтенсивно він відбувається упродовж періоду дошкільного та шкільного дитинства. Як переконливо доводив видатний український педагог В.О. Сухомлинський, „у дитинстві починається тривалий процес пізнання – пізнання і розумом і серцем – тих моральних цінностей, що лежать в основі моралі” [10, с.16]. Щоб почувати себе комфортно у суспільному житті, а також у міжособистісних стосунках кожна особистість повинна засвоїти як загальнолюдські цінності, так і національні, громадянські, родинні, валеологічні, а також вартості особистого життя тощо. З цього приводу В.О. Сухомлинський писав так: „...дуже важливо, щоб з дитинства в людини було духовне життя в світі моральних цінностей... Суть духовного життя маленького громадянина повинна бути в захопленні, одухотворенні красою людини й красою ідеї, у прагненні стати справжнім патріотом, справжнім борцем. Той, хто живе у світі моральних цінностей, з малих років чуває себе сином Батьківщини” [11, с.159]. При цьому треба пам'ятати, що „прогаяне в дитинстві ніколи не відшкодувати в юності і тим більше в зрілому віці. Це правило стосується всіх сфер духовного життя дитини...” [10, с.193].

Протягом століть філософи, психологи, педагоги намагалися знайти механізми, які б спростили особистості процес засвоєння цінностей, зробили його більш ефективним, забезпечили б

не формальне засвоєння вартостей, а їх внутрішнє переживання та визнання кінцевою метою виховних впливів. Вплив філософських напрямів на освітні процеси завжди був і залишається вагомим. Проблему виховання особистості представники різних філософських напрямів та течій розв'язували по-різному. Цікавим у цьому контексті є розгляд питання формування вартостей особистості у натуралізмі.

Натуралізм – це філософський напрям, який основою дійсності вважає природу як універсальну систему. Дійсність у натуралізмі визнається матерією, яка перебуває у постійному русі. Тому й не дивно, що багато прихильників натуралізму були матеріалістами та не визнавали надприродного порядку світу.

Натуралістичні концепції дуже різноманітні. Філософи-натуралісти часто стояли на різних позиціях, а їхні погляди ґрунтувалися на різних засадах. Так, Ж.-Ж. Руссо у основоположній праці „Еміль або Про виховання” визнавав романтичну концепцію людської природи. Й.Г. Песталоцці був людиною віруючою, що, безумовно, вплинуло на формування його педагогічного світогляду та поглядів. Водночас Г. Спенсер був прихильником теорії походження видів Ч. Дарвіна. Схильність до емпіризму у своїх поглядах виявляли С.Стронг та Геккель тощо.

Проте можна виділити положення, які об'єднують такі, здавалось би, різні погляди. По-перше, у центрі зацікавлень натуралістів завжди була людина, яка існує у світі інших природних істот та перебуває з ними у взаємозв'язку. По-друге, базовим поняттям виступає „природа” та „природність/натуральність”.

Аналіз досліджень і публікацій... Безумовно, концепція натуралізму мала вплив на освіту та організацію навчально-виховного процесу. Праці Ж.-Ж. Руссо, зокрема його „Еміль, або про виховання” [7], а також Й.Г. Песталоцці [4–6] (наприклад, „Лебедина пісня” або ж „Лінгард і Гертруда”) стали керівництвом до дії для багатьох педагогів, які намагалися здійснювати едукацію вихованців відповідно до їхніх потреб та досягнутого рівня розвитку.

Очевидно, що ідеї, висловлені у творах цих відомих педагогів, не втратили своєї актуальності і сьогодні. Серед науковців, які намагаються обґрунтувати основи натуралістичної концепції освіти, – А. Єрохін [3], В. Борзенков [1] та ін. Вони доводять, що у сучасних умовах натуралістична концепція освіти доволі успішно дає відповідь на питання, як сформувати всебічно і гармонійно розвинену особистість, розв'язуючи при цьому цілу низку проблем стосовно змісту освіти, принципів, методів, засобів та форм навчання і виховання підростаючої особистості.

Дж. Гутек виділяє такі риси натуралізму як філософії освіти: 1) окреслюючи мету освіти, необхідно звертатися до природи та власної натури, яка є частиною природного порядку; 2) ключем до розуміння природи є чуттєве пізнання; враження є фундаментом наших знань про дійсність; 3) оскільки природні процеси протікають повільно, поступово і мають еволюційний характер, освіта людини також повинна відбуватися без поспіху [12, с.68].

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає в обґрунтуванні основних засад формування цінностей особистості у філософській концепції натуралізму задля виокремлення положень, які залишаються актуальними для сучасної української освіти.

Виклад основного матеріалу... Невід'ємним елементом теорії освіти у натуралізмі виступає природа. Проте людина змушена жити у суспільстві, атрибутами якого є неприродність і фальш. Тому, на думку натуралістів, перевагу у вихованні треба надавати автентичності, свободі, спонтанності і простоті. Людина є частиною природи та за своєю природою – добра. Якщо вона живе на первісному рівні, діє згідно з чистими спонуканими, що виникають зі здорових інстинктів, це дає їй можливість зберегти свою чистоту і природність.

Натуралісти намагалися протистояти поглядам ідеалістів та реалістів і здійснили у освіті своєрідний переворот, порушивши старі основи навчання та виховання. Причиною цього стали дві великі революції: американська й французька. Вони спричинили падіння монархій та скинення інституцій, за допомогою яких монарх здійснював абсолютну владу, дану від Бога. Іншим чинником, що вплинув на погляди натуралістів, стала праця Чарльза Дарвіна „Про походження видів” [12, с.73–74]. Таким чином, натуралістична педагогіка відкинула основи, на яких базувалася традиційна педагогіка, – авторитет Святого Письма та визнання існування надприродних сил.

Відтак мета едукації у натуралізмі полягає у підготовці особистості до життя згідно з природою. При цьому вихованець повинен навчитися тверезо усвідомлювати реалії матеріального світу. Освіта здійснюється для того, щоб суб'єкти освіти знали, як здійснювати раціональний контроль над природними і соціальними обставинами свого життя, своїм оточенням і розуміли, як розвивати здібності, якими вони наділені як природні суб'єкти [3, с.104]. Очевидно, що програма навчання у натуралізмі спрямована насамперед на дослідження й вивчення природних явищ, адже людина повинна знати середовище, у якому живе і частиною якого є. Тому особлива увага приділяється природничим дисциплінам тощо. Оскільки у системі натуралізму фундаментальною

реальністю є світ, який сприймаємо органами чуттів, а відчуття та емпіричний досвід становлять основні способи його пізнання, педагогам рекомендується віддавати перевагу емпіричним методам навчання, серед яких спостереження, польові дослідження, лабораторні експерименти тощо. Наукові методи пропонується включити до навчальних програм для вивчення як у вигляді окремих дисциплін, так і раціональних процедур для розв'язання наукових і соціальних проблем [3, с.105]. Педагоги-натуралісти стоять на позиції, що діти навчаються не тоді, коли їх знайомлять із предметним змістом, а коли вони самі здійснюють певні дослідження, проекти, розв'язують проблеми, які знаходять в навколишньому світі. Безумовно, така організація навчання сприяє розвиткові учнів, формуванню у них самостійності та оригінальності мислення. Власне, на необхідність такого навчання звертав увагу ще Ж.-Ж. Руссо, який вказував, що дорослі не вміють зайняти позицію дітей, не входять у їхні ідеї, а нав'язують власні. Коли ж вихованці стежать лише за нашими власними міркуваннями, ми (дорослі) з допомогою послідовного поєднання істин набиваємо їхні голови лише нісенітницями та помилковими поглядами. Завдання освіти, за Ж.-Ж. Руссо, полягає не в тому, що викласти дитині багато речей, а в тому, щоб допускати до її мозку лише правильні і зрозумілі ідеї. Більше того, зміст освіти треба dostosовувати до потреб та зацікавлень самої дитини. При цьому функції вчителя полягають у тому, щоб зробити для дитини навчання доступним, сформувати у неї бажання вчитися і дати їй засоби для задоволення цієї потреби [7, с.254–257]. Результатом освіти стає те, що вихованець, який мав лише відчуття, тепер має ідеї; раніше він лише сприймав відчуттями, тепер він судить [7, с.271].

Ще однією важливою умовою натуралістичної освіти є врахування індивідуальних особливостей вихованців. Визнаючи, що протягом життя людина проходить певні стадії розвитку, натуралісти стверджували, що едукація на кожному з них має відповідати її фізичним та психічним особливостям. Інакше кажучи, освіта має бути природовідповідною, адже „істинна природовідповідна освіта за самою своєю суттю пробуджує прагнення до досконалості, прагнення до удосконалення людських сил” [4, с.358].

Педагоги-натуралісти не підтримували традиційну концепцію школи як місця, у якому здійснюється формальне вивчення академічних предметів. Вони вважали, що у ній потрібно створювати доброзичливе виховне середовище, позбавлене багатьох обмежень. Зокрема, Й.Г.Песталоцці вважав, що школа має відповідати духові та сутності сімейного життя, виховуючи в учнів любов, доброзичливість, дух товаришкості, дитячу невинність і вдячну та довірливу прихильність [5, с.342].

Попри наукову спрямованість натуралізму, його зорієнтованість на природничі науки, все ж у натуралістичній парадигмі освіти залишається місце для гуманістичних аспектів. Безумовно, виховання підростаючого покоління полягає у формуванні почуття злагоди з природою. Для цього важливо, щоб вихованці засвоїли певні цінності.

У натуралізмі цінності трактуються із суб'єктивістської точки зору. Їхні джерела слід шукати у інтеракціях людини з середовищем. Не потрібно стримувати потягів, бажань і рефлексів. Однак, даючи їм волю, важливо керуватися природним почуттям власної вартості, яке виключає небезпеку використання інших людей, забезпечення собі користі і високого суспільного становища коштом інших [12, с.75].

Саме так розумів цінності і Ж.-Ж. Руссо. Його Еміль все чуже для себе оцінює лише за відношенням до себе самого, але ця оцінка є точною і правильною [7, с.272–273]. Щоправда, до вміння оцінювати Еміль йшов довгі роки під керівництвом свого наставника. Його виховання здійснювалося із врахуванням низки положень, викладених у праці „Еміль, або Про виховання”.

Зокрема, Ж.-Ж. Руссо вважав, що людина залишається доброю, доки на неї не впливає суспільство. Тому дітей бажано виховувати на природі, ізолювавши від негативних суспільних впливів. З цього приводу філософ писав: „міста – безодня для людського роду. За кілька поколінь раси гинуть чи вироджуються; їм потрібне оновлення, а це оновлення дає завжди село. Посилайте ж дітей своїх оновлятися” [7, с.213]. При цьому важливо здійснювати виховання відповідно до індивідуальних особливостей вихованця, поводячись з ним відповідно до його віку. А зміст освіти та методи, якими він реалізується, повинні сприяти природному розвиткові дитини. „Спостерігайте за природою та йдіть шляхом, який вона прокладає” [7, с.209].

Якщо ж дитина виховується в освітніх інституціях, то присвоює собі добрі манери, але водночас стає актором і маніпулятором. „Я не беру до уваги світського виховання, тому що це виховання, прагнучи до двох суперечливих цілей, не досягає жодної з них: воно здатне формувати лише людей дволиких, які завжди показують вигляд, що вони все роблять для інших, а насправді завжди думають тільки про себе”, – писав філософ [7, с.204].

Іншим прихильником натуралістичної концепції освіти був Й.Г. Песталоцці, який однією з базових потреб людини вважав почуття моральності. Метою морального виховання, на його думку, є правильний всебічний і гармонійний розвиток моральних задатків людини, що

забезпечує людині самостійність моральних суджень і прищеплення їй визначених моральних навичок. А сама людська моральність полягає у досконалому пізнанні добра, досконалому вмінні і бажанні творити його [6, с.338–340].

Виховання моральних почуттів починається відразу після народження дитини. Першим вихователем є матір, яка забезпечує усі її потреби, у т.ч. й потребу у безпеці. Перші паростки моральності народжуються з перших паростків довіри і любові, які з'являються між матір'ю і дитиною. „...материнська сила і материнська відданість природодоцільно розвивають у дитині паростки любові і віри... Виходячи з любові до матері, цей дух любові і довіри знаходить собі вираз у любові до батька, братів, сестер, і в довірі до них. Коло людської любові і людської віри дитини все більше розширюється. Кого любить мати, того любить і її дитя. Кому довіряє мати, тому довіряє і дитя” [4, с.361–362].

Найважливішими цінностями, які повинен засвоїти вихованець у процесі виховання, є любов і віра, без яких нема початку нитки, з якої починається істинний розвиток людяності. „...віра і любов – альфа і омега природодоцільного, а відповідно елементарного, формування людяності” [4, с.385]. При цьому педагог наголошує на необхідності поєднання морального та інтелектуального виховання, оскільки „...убогим є найвищий розумовий розвиток і досконале володіння майстерністю без любові”, а з іншого боку, „безсильними є навіть найніжніші почуття любові, прихильності, співчуття і віри без інтелектуального розвитку і виробничих умінь” [5, с.345].

Сучасні педагоги-натуралісти також дотримуються суб'єктивістського підходу до розуміння поняття „цінності”. Зокрема, необхідність повної релятивізації цього поняття доводить В. Борзенков. Він пише, що людські уявлення про цінності, їх зміст та ієрархії релятивні стосовно відповідного контексту їхнього формування і функціонування у різних людських суспільствах та культурах. Водночас поняття „цінність” взагалі виражає собою певне специфічне відношення значущості властивостей одного об'єкта для успішного функціонування іншого. У цьому сенсі цінностей ні як об'єктів, ні як якостей поряд з іншими об'єктами і якостями (як матеріальними, так й ідеальними) просто не існує.

Далі науковець стверджує, що цінності – це не об'єкти, і не якості, а відношення, і будь-який об'єкт автоматично стає цінністю, вступивши у відношення значущості, ставши у якому-небудь сенсі „значущим” для іншого об'єкта, наприклад, для людини. Причому цим об'єктом може бути будь-який вид діяльності, а не щось протилежне суб'єктові.

На думку вченого, відношення значущості сформувалося в Універсумі задовго до появи людини і людської культури. Воно є невід'ємним від самого феномену життя. У світлі натуралізму, доводить автор, процес формування специфічно людських цінностей постає у вигляді наростання, інтенсифікації і перетворення відношення значущості, що виникло принаймні одночасно з першими живими організмами, у ході наступної біологічної, антропологічної і соціально-культурної революції [1, с.107–108].

Щоправда, серед педагогів-натуралістів немає одностайної точки зору щодо необхідності передачі підростаючому поколінню певних цінностей. Окремі з них дотримувалися точки зору, що учні повинні самі виробляти оцінки реального світу.

Хоча частина педагогів-натуралістів все ж вважали за необхідне звертатися до ціннісної проблематики при визначенні змісту освіти. Мова йде про намагання ввести в освітній процес уроки екології і живого спілкування з природою. Таким чином у дітей не лише формується бережливе ставлення до природи, але й з'являються навички застосування методів наукового дослідження. У процесі викладання мистецтва та естетики, тобто безпосереднього чуттєвого контакту з природою, здійснюється засвоєння естетичних цінностей, а краса у мистецтві розглядається не у її абсолютності, а як відображення природи. У мистецтві більшість натуралістів підкреслюють перевагу цінності форм і співрозмірності як елементів, суттєвих для адекватного сприймання природних процесів.

Педагоги-натуралісти відстоюють також необхідність здійснення морального виховання підростаючого покоління. Його головна мета полягає у тому, щоб навчити молодих людей розрізняти, які вчинки приносять благо, а які – зло найбільшій кількості людей. Ця практична перспектива робить розв'язання етичних питань чисто фактичною, навіть статистичною процедурою, відкритою для ретельного огляду та дослідження. При цьому зовсім не акцентується на мотивації вчинків особистості [3, с.108]. Критерієм моральності виступають результати практичної діяльності людей. Прихильники цієї концепції бачать поведінку людини як буття в гармонії з природою. Немає необхідності підтверджувати ці характеристики поведінки шкалою абсолютних цінностей, варто лише бачити, що суспільство в основному схвалює їх [3, с.109]. Очевидно, натуралістична традиція оцінювати поведінку людей за її наслідками базується на філософії Г. Спенсера. У праці „Наукові основи моральності” він робить детальний огляд поведінки живих істот у процесі їхнього розвитку. Намагаючись визначити, яку поведінку можна

вважати доброю, а яку поганою, філософ приходить до висновку, що добрими є всі акти, пристосовані до самозбереження особистості, до виховання потомства, здатного до повноти життя, а також дії, спрямовані на забезпечення повноти життя інших людей. Відповідно основним критерієм моральної поведінки, на думку Г. Спенсера, є сукупність її наслідків, приемних чи неприемних для себе та інших [8, с.51].

У будь-якому випадку, педагог не повинен давати учням готові відповіді на їхні запитання, особливо ті, що стосуються ціннісної проблематики. Не повинен також бути взірцем для наслідування, як це декларується в ідеалізмі. Насамперед він повинен бути другом для своїх вихованців, вчителем, зорієнтованим на дитину. Це означає, що стосунки між суб'єктами освітнього процесу мають бути вільними та неформальними. Вихователь повинен постійно спонукати вихованця до пізнання світу, бути провідником у світі знань, даючи йому необхідні вказівки, чи створюючи відповідні умови для відкриття істин. Крім того, педагог має бути всебічно розвиненим, добре знати закони розвитку особистості та достосовувати процес виховання до вже досягнутого вихованцем рівня розвитку, спонукаючи його до подальшого удосконалення та формування характеру.

Багато положень натуралізму є співзвучними з поглядами В.О. Сухомлинського. З одного боку, це пов'язано з впливом на видатного українського педагога ідей Й.Г. Песталоцці та Ж.-Ж. Руссо. „Ідеї великих педагогів – Коменського, Песталоцці, Руссо, Ушинського, Дістерверга, які спрямовували школу, вчителя, учня на вивчення навколишнього світу, вчили досліджувати, пояснювати те, що людина бачить, – перломлюються в нашій роботі стосовно до наших завдань виховання” [9, с.10]. З іншого боку, погляди В. Сухомлинського є надзвичайно самобутніми та спрямованими на максимальне наближення навчально-виховного процесу до природи дитини. Школа під блакитним небом, „зелені класи”, робота на колгоспних ланах, баштані та сіножатях, „подорожі” в природу, „Книга природи” тощо – це лише незначний перелік форм роботи з дошкільнятами та молодшими школярами у Павлівській школі. Завдяки їм учні не просто знайомилися з природою, але й вчилися відчувати її, жити згідно з її законами, вчилися не лише ставити запитання про все на світі, у тому числі й стосовно цінностей, які повинні керувати поведінкою, але й самостійно шукати відповіді на них. У школі, очолюваній В.О. Сухомлинським, велика увага надавалася також врахуванню особливостей природи кожної дитини, інакше кажучи, дотриманню принципу індивідуалізації навчання. Такі ж високі вимоги, як і у натуралізмі, були до кожного педагога, який не просто мав любити свою справу, але й бути взірцем для наслідування.

Висновки... Отже, аналіз основних положень натуралістичної освіти дає підставу виокремити як позитивні, так і негативні її сторони.

Позитивним аспектом натуралістичної концепції виховання Дж. Гутек вважає можливість розвитку ціннісних – природних і базових людських схильностей. Задоволення чи терпіння, будучи наслідком власних дій людини, вже самі собою є для неї нагородою чи карою [12, с.76]. Крім того, прагнення навчити вихованця ставити проблемні запитання та самостійно шукати відповіді на них також позитивно впливає на розвиток підростаючої особистості.

Водночас вважаємо, що визнання натуралізмом релятивного характеру цінностей негативно впливає на процес становлення підростаючої особистості. Власне, на небезпеки релятивного прочитання цінностей вказували та вказують багато науковців, серед яких К. Ушинський, Г. Ващенко, О. Вишневський та багато інших. Зокрема, Х.М. Вегас переконливо доводить, що відмова від об'єктивності цінностей і норм зводить виховне завдання до технічного керівництва вихованцями. Формуючи критичність мислення, вихователь, іноді навіть несвідомо, викорінюватиме у вихованцях будь-яку видимість цінностей, а відтак руйнуватиме всі практичні критерії добра і зла. У виховній ситуації вихователь виступає технократом, озброєним науковими знаннями про механізми людської поведінки і відповідними технологіями використання цих знань. Його завдання полягатиме у прищепленні учням видимості цінностей, які мають набути у них характер інстинкту і забезпечать благополуччя суспільства. У такий спосіб вихователь стає маніпулятором, який намагається прищепити дітям те, у що сам не вірить. Вихованці ж перестають бути суб'єктами педагогічного процесу поетапного введення у світ цінностей, спільних і для вихованців, і для вихователів. Вони стають об'єктами, стосовно яких застосовуються різні технічні прийоми [2, с.61 – 63].

Знаючи небезпеки, до яких призводить релятивізація цінностей, та намагаючись уникати їх, можна ефективно будувати навчально-виховний процес на основі натуралістичної філософської концепції.

Список використаних джерел та літератури:

1. Борзенков В. Жизнь и ценности. К обоснованию современного натурализма / Борзенков В. // Жизнь как ценность. – М., 2000. – С. 94–110.

2. Вегас Х. М. Ценности и воспитание. Критика нравственного релятивизма / Вегас Х. М. – СПб. : Издательство Санкт-Петербургского университета ; Издательство Русской Христианской Гуманитарной академии, 2007. – 225 с.
3. Ерохин А. Модель образования в философии натурализма / Ерохин А. // Вестник Тихоокеанского государственного экономического университета. – 2007. – № 1. – С. 103–113.
4. Песталоцци И. Г. Лебединая песня / Песталоцци И. Г. // Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М. : Педагогика, 1988. – С. 356–391.
5. Песталоцци И. Г. Памятная записка о семинарии в кантоне Во / Песталоцци И. Г. // Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М. : Педагогика, 1988. – С. 341 – 356.
6. Песталоцци И. Г. Памятная записка парижемским друзьям о сущности и цели метода / Песталоцци И. Г. // Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М. : Педагогика, 1988. – С. 331 – 341.
7. Руссо Ж.-Ж. Эмиль, или О воспитании / Руссо Ж.-Ж. // Коменский Я. А., Локк Д., Руссо Ж.-Ж., Песталоцци И. Г. Педагогическое наследие / Сост. В. М. Кларин, А. Н. Джуринский. – М. : Педагогика, 1988. – С. 199 – 297.
8. Спенсер Г. Научные основания нравственности: Данные науки о нравственности [Пер. с англ. / Вступ. ст. и примеч. А. Федорова] / Спенсер Г. – М. : Издательство ЛКИ, 2008. – 336 с.
9. Сухомлинський В. О. Павлівська середня школа / Сухомлинський В. О. // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти т. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 4. – С. 6–390.
10. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / Сухомлинський В. О. // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти томах. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 3. – С. 5–280.
11. Сухомлинський В. О. Як виховати справжню людину / Сухомлинський В. О. // Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5-ти томах. – К. : Радянська школа, 1976. – Т. 2. – С. 147–416.
12. Gutek G. L. Filozoficzne i ideologiczne podstawy edukacji / Gutek G. L. – Gdańsk : Gdańskie wydawnictwo psychologiczne, 2003. – 348 s.

Аннотация

Е.В.Невмержицкая

Формирование ценностей личности в натурализме

В статье освещены взгляды на воспитание и образование в трудах педагогов-натуралистов. Проанализированы методические и организационные аспекты формирования ценностей личности в натуралистической концепции образования. Охарактеризована роль педагогов в процессе аксиологического становления личности.

Ключевые слова: ценности, натурализм, формирование ценностей, релятивизм.

Summary

E.V.Nevmerzhyts'ka

Formation of Personality's Values in the Naturalism

The article highlights the views on the upbringing and education in the works of teachers-naturalists. The methodological and organizational aspects of the formation of the personality's values in a naturalistic conception of education are analyzed. The article characterizes the role of the teachers in the process of axiological formation of the personality.

Keywords: values, naturalism, the formation of values, relativism.

Дата надходження статті:

„29” серпня 2011 р.

УДК 17. 023.31:364

О.В.НОВОСЬОЛОВ,

*кандидат історичних наук, старший науковий співробітник
(м.Івано-Франківськ)*

Соціокультурне середовище і розвиток особистості

Стаття присвячена аналізу соціально-культурного середовища як важливого фактора у формуванні і розвитку особистості на сучасному етапі у зв'язку з історичною та соціально-культурною моделлю розвитку країни.

Ключові слова: соціо-культурне середовище, соціок-культурний підхід.

Функціонування, розвиток і саморозвиток системи формування соціокультурного потенціалу особистості значною мірою залежить від визначення сукупності основних джерел, пов'язаних з його соціально-культурною детермінованістю. Пошук джерел формування духовного потенціалу в глибинних процесах соціокультурних впливів, середовищних взаємодій, функціональних зв'язків макроі мікросоціумів стає актуальним. Це пояснюється посиленням дії інтеграційних культурних процесів, які є могутнім фактором розв'язання глобальних проблем людства.

Зміст поняття „соціокультурний простір” під тим чи іншим кутом зору вивчали всі гуманітарні дисципліни. Так, Е. Дюркгейм указував на вирішальне соціокультурне значення